

DVORY NA HOSPODÁRSKEJ ULICI V TRNAVE AKO VÝSLEDOK PARTICIPÁCIE

Ing. arch. Zuzana Krivošová, PhD., architektka-urbanistka a špecialistka na participáciu, externá spolupracovníčka MsÚ Trnava

V rámci celkovej revitalizácie verejných priestorov v Trnave prišli na rad i dvory na Hospodárskej ulici. Tie pôsobili neupravené, nachádzali sa tu staré ihriskové prvky, staré, vyrastené krásne veľké stromy. Dvory sa využívali hlavne na hry detí či venčenie psov, kde tu sa objavila nejaká lavička. Dizajn prvkov bol už naozaj zastaralý, priestor pôsobil zabudnutým, ošumelým dojmom. Participatívny proces, ktorým revitalizácia odštartovala, je pekným príkladom, ktorý priniesol veľa zaujímavých skúseností a príjemné výsledky. Dvory sa tak premieňajú na kultivovaný priestor súčasnosti, ktorého náplň slúži potrebám ľudí, ktorí tu žijú.

Spolu ide o deväť dvorov v rámci obytného súboru v blízkosti železničnej stanice a centra mesta, ktorý sa tiahne popri Hospodárskej ulici, medzi ulicami Kollárová a Študentská. Dvory boli zanedbané, ihriskové prvky boli staré štyridsať i viac rokov a pomedzi ne a parkoviská sa tu vynímali krásne veľké javory. Dvory sa využívali hlavne na hry pre deti, na venčenie psov a kde tu sa objavila nejaká lavička.

V roku 2017 sa začal proces plánovania s verejnosťou vo všetkých deviatich dvoroch. V súčasnosti je zrealizovaný prvý dvor, tri ďalšie sú vo výstavbe a na zvyšné sa pripravuje projektová dokumentácia. Pro-

jekt dlhší čas stál, keďže sa nedarilo vysúťažiť projektantov. Pomohlo rozdeliť ho na viac častí.

VÝSTUPY Z PLÁNOVANIA

Ako participatívny tím sme pre obyvateľov zorganizovali verejné stretnutia na blízkej radnici mesta Trnava. Okrem toho sme vypracovali a rozdistribuovali dotazník fyzicky obyvateľom v okolí s tým, že vyplniť ho bolo možné i online. Súhrn odpovedí, ktorý sa pretavil do zadania verejného obstarávania na projektanta, vyzeral nasledovne:

- Vytvoriť **oddychovo-rekreačné dvory** pre všetky vekové kategórie, pre rôzne typy ľudí, pre rozvoj komunitného života obyvateľov s rôznymi záujmami.
- Vytvoriť funkčne a prevádzkovo **pestré prostredie**.
- Celkovo modernizovať prostredie a prvky v ňom.
- Ponechať **detské ihriská**, modernizovať ich prvky a uvažovať nad ihriskami pre rôzne vekové kategórie detí, hlavne pre 0 – 6 a 6 – 12 rokov. Vytvoriť priestor/ihrisko pre dospelých a mládež napr. workoutové, či s fit prvkami pre seniorov.
- Zvážiť oplotenie detských ihrísk, prípadne riešiť hygienickú situáciu detských prvkov, ktorá je nie vždy zlučiteľná s pobytom bezdomovcov či rôznych druhov zvierat (psy, mačky, potkany, holuby).
- **Zachovať zeleň, stromy, trávniky a kry**, vhodne umiestniť a doplniť stromy a novú výsadbu a zabezpečiť ich lepšiu údržbu.
- V prípade potreby vhodne **presvetliť koruny stromov**.
- Zeleň by mala poskytovať tieň, ktorý ponúka chládok v lete, a zároveň by nemala úplne zatieniť okná obyvateľov.
- **Odhluchniť dvory** od vyťaženej Hospodárskej ulice, obyvateľom by sa najviac pozdávalo prírodné riešenie – živý plot, výsadba či iné.
- **Zachovať predzáhradky**, nájsť riešenie, v ktorom nebudú autá cez ne jazdiť. Čo sa týka výsadby, nájsť riešenie, kde sa časť obyvateľov, ktorá chce, môže o ne starať a časť predzáhradiek bude mať údržbovo nenáročnú výsadbu.
- Vhodne zvoliť umiestnenie novej výsadby tak, aby vznikli priestory v tieni, ale i otvorená trávnatá plocha pre aktivity (futbal, bedminton, posedenie na deke, pikniky...).

Zdroj: Hospodárska – dvory, Záverečná správa z prieskumu verejnej mienky, 2017¹

Takýto pohľad na verejný priestor zo strany obyvateľov nie je ničím nezvyčajným a väčšina projektantov či pracovníkov úradu sa s podobnými prirami i problémami určite stretla. Podnety obyvateľov sme zapracovali do zadania pre verejné obstarávanie. Správu z prieskumu sme k nej priložili.

V tomto prípade chvíľku trvalo, kým sme získali projektanta. Projekt získala, zhruba po pol roku obstarávania, skúsená krajinná architektka Magdaléna Horňáková, ktorá pozná Trnavu i problematiku verejných priestorov veľmi dobre.

V RUKÁCH ARCHITEKTKY

Rozpracovaný koncept si pani architektka prešla najprv s pracovníkmi úradu. Z oboch strán bola chuť čo najviac prispôbiť dvory potrebám obyvateľov.

V podnetoch občanov boli protichodné názory na niektoré témy ako parkovanie, vstup na zeleň so psom či preriedenie korún stromov, hoci vo väčšine v celkovom ladení a využití územia panovala zhoda. Bolo teda potrebné doriešiť ešte aspekty projektu, ktoré by mohli vniešť napätie medzi návštevníkov a obyvateľov. Architektka vypracovala koncept a zvolali sme verejné stretnutie, aby sme na konkrétnom návrhu overili, či obyvateľom vyhovuje.

Rovnako ako prvé stretnutie s obyvateľmi aj druhé stretnutie zaplnilo Radnicu. Architektka vysvetlila návrh ako celok a následne sme prešli samostatne každý z dvorov. Ľudia o projekte mohli diskutovať v pléne priamo s autorkou. Niektoré pripomienky a ich reálnosť sa vyjasnili ihneď, iné bolo treba prejsť s kolegami na úrade. Týkalo sa to napríklad pripomienok k dopravným riešeniam.

Pri priestore pre psí výbeh najskôr prišlo k dohode, avšak následne bola na úrad doručená petícia a bolo mu v priebehu projektovania nutné nájsť nové umiestnenie. V tejto chvíli je výbeh vedľa inej ako pôvodne zamýšľanej bytovky a funguje veľmi dobre.

Veľkou témou bola zeleň a jej zachovanie. Citované zo zápisu k projektu: „Čo sa všeobecne týka zelene, riešili sme výrubu a ich náhradu v území. Výrubu sa budú týkať hlavne dvora D, kde dôjde

Výstavba jedného z dvorov na Hospodárskej ulici
Foto: Viera Kiselová

Prvý realizovaný dvor využíva čo najviac prírodných materiálov a vodopriepustných povrchov
Foto: Viera Kiselová

→ k odstráneniu suchých, neprosperujúcich a invázných drevín. Doplnené budú v tomto dvore prevažne okrasnými čerešňami. V ostatných dvoroch sa bude preriedovať primerane podľa potreby, tak aby ostali priestory v tieni aj na slnku. Preriedovať sa budú stromy poškodené, invázne či také, ktoré rastú príliš blízko budov a môžu poškodzovať základy domu.“ Tu sme ocenili, že pani architektka splnila požiadavku naplniť dvor prvkami a zároveň ponechala aj čo najväčšiu možnú mieru zelene.

V roku 2021 bol dokončený a daný do užívania prvý z dvorov. Náklady na jeho obnovu boli približne 234-tisíc eur. Do konca roka budú dokončené aj ďalšie tri. Na nasledovné štyri, na ktoré už prebehla participácia, je pripravená stavebná dokumentácia.

V pláne je v obnove dvorov na Hospodárskej pokračovať aj za Študentskou ulicou. Tu musí ešte prebehnúť aj plánovanie s verejnosťou.

ČO SME SA (DOTERAZ) NAUČILI

S participáciou je **lahšie začať v malom**, na menších projektoch, napríklad na ihriskách a k väčším zadaniam sa prepracovať postupne. Dáva to čas získavať skúsenosti a **budovať interný tím**, ale aj **kultivovať diskusiu s občanmi**. A vytvárať vzájomnú **dôveru**.

Osvedčilo sa nám mať vypracovaný **základný participatívny proces**, ktorého sa orientačne držíme, ale zároveň ho vždy **upravujeme na mieru** konkrétnemu projektu. Neodporúčame kopírovanie procesu z iného projektu, ani len dotazníkových otázok.

Stromy sú v Trnave veľmi cenené, keďže sa v lete mesto veľmi prehrieva, pri výstavbe sa dbalo o ochranu každého stromu
Foto: Viera Kiselová

Finálna podoba dvoru na Hospodárskej ulici
Foto: Viera Kiselová

Čas vložený do prípravy procesu sa oplatí. Mať veci vopred premyslené je efektívnejšie, než len reagovať na to, čo sa stane. Aj dôveryhodnejšie. Treba si ujasniť, koho všetkého sa proces týka, o aké podnety máme záujem, ako ich získame, aj na čo nám budú.

Pre úspech participatívneho procesu je najdôležitejší **postoj vnútri úradu**. To či kolegovia procesu veria a ako vo finále použijú jeho výsledky. Pozorne počúvať nielen verejnosť, ale i kolegov a pýtať sa ich, aké informácie by potrebovali, aj na to, čoho sa obávajú, nám pomohlo zrealizovať procesy. ■

ODPORÚČANIA

- Zobrať obyvateľov ako partnerov pri plánovaní verejného priestoru má svoje **pozitívne stránky**, no i **napätia a úskalia**, a treba sa na ne pripraviť už pri nastavovaní participatívneho procesu.
- Na verejné stretnutia sa oplatí prizvať **skúseného facilitátora, ktorý zvládne aj prípadný konflikt**. A nenechá sa strhnúť emóciami, ak sú obyvatelia proti.
- Vytypovať si **konfliktné témy** vopred.
- Je prirodzené, že po rokoch nepočúvania nás obyvatelia zahrnú aj **roky nahromadenými sťažnosťami**. Nemali by takzvané prevalcovať stretnutie, ale je dobré ich vypočuť, zaznamenať a nájsť spôsoby, ako ich riešiť.
- **Najväčší krikľúni bývajú dobrými spojencami**. Za hlasným prejavom sme mnohokrát našli veľkú angažovanosť pre svoje okolie a počiatoční oponenti nám boli po overení si, že nám ide o verejný záujem, často ochotní pomôcť. Napríklad v zapojení susedov.
- Oplatí sa byť **úprimný**. Aj keď ide o vysvetľovanie nepopulárnych rozhodnutí.
- **Záleží na slovíčkach**, na každom jednom. Najmä pri otázkach v dotazníku a pri vysvetľujúcich textoch si treba dať pozor na to, či jasne komunikujeme svoje zámery. Pýtame sa na názor alebo dávame na výber? Je v tom veľký rozdiel.
- Ak urobíme len „nejaký“ participatívny proces získame len „nejaké“ dáta. Dobre pripravený proces nám prinesie **dobre využiteľné dáta**.
- S dátami od občanov sme boli schopní urobiť presnejšie a **konkrétnejšie zadania pre architektov**. Od viacerých bola spätná väzba, že sa im priestor lepšie navrhoval, keď si mohli prečítať, ako ho vnímajú jeho užívatelia.
- Všimli sme si, že **pripravenosť** architektov a projektantov **komunikovať s verejnosťou**, aj **ochota upraviť návrh podľa potrieb užívateľov** veľmi kolíše. Ak zákazku získali architekti, naklonení potrebám obyvateľov, výsledky boli veľkým prínosom. Vo všeobecnosti sa nám osvedčilo vopred si s nimi prejsť priebeh stretnutia, ich prezentáciu, vzájomné očakávania aj mieru, v ktorej sú ochotní návrh upravovať.
- Veľkou pomocou by ale bolo, ak by sa už pri výučbe architektov okrem kultivovania esteticko-umeleckých preferencií kládol dôraz aj na občiansky aspekt nášho povolania.

1 Viac výstupov z plánovania nájdete na participacia.trnava.sk v sekcii „Participatívne plánovanie“

RESUME: COURTYARDS ON HOSPODÁRSKA STREET IN TRNAVA AS A RESULT OF PARTICIPATION The participatory planning of the courtyards on Hospodárska Street is a prime example of how we have proceeded in the planning process, where and how we have given the public the opportunity to decide and have their say on their surroundings. As well as a working team of professionals from the Office, a public-facing architect helped to realise the space according to the needs of its users.